Година XIV София, май, 1942 год. Книга 5 (135)

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ — СОВИЧАНОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телеф. 2-19-32 — Чекова смѣтка 52-21

Абонаментъ 120 лв., за платилитѣ до 1. юни 100 лв., за Европа—200 лв., за Америка—2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщение съ окржжно № 40,350 отъ 28. XI. 1923 г.

Свободна Македония

Звънна вече всенароденъ часъ:
Македония свободна
да запѣе свѣтли химни съ гласъ:
химни за земята родна!

Скжпа намъ земя, земя света,
твойта мжка бѣ вѣковна,
но изгрѣя правда надъ свѣта,
въ сънь отмина власть грѣховна!

Волно цѣло племе българско
съ волна стжпка въ пжть очистенъ
отъ безумно племе вражеско
ще да ниже дни лжчисти!

Радвай се земя честита днесъ!
Богъ те подкрепи съ надежди
да достигнешъ висинитѣ съ честь,
де достойни се нареждатъ!

Въ тебе българскиятъ духъ могжщъ
надделѣ сждба невѣрна!
Духъ на великанитѣ присжщъ
вечъ отхвърля орись черна!

Богъ те днесъ осени съ благословъ,
тебе въ мжкитѣ велика,
лаври да плетешъ въ живота новъ,
Охридъ вѣчно твой да блика!

Шингаровъ

София — Кавала — о-въ Тасосъ и обратно

Горѣхъ отъ желание да посетя Бѣломорието. Най-после това ми се отдаде и на 14 IV т. г. потеглихъ съ вечерния тренъ въ 7 ч. по долината на Струма. Минахме нощно време Владайския проходъ, Пернишкото поле, Радомирското, Дупнишкото, Горноджумайското, Кресничкото дефиле и осъмнахме къмъ гара Св. Врачъ.

Пѫтуването бѣ много трудно и мѫчително. Много народъ, малко вагони, човѣкъ до човѣкъ, особено тежко бѣ отъ гара Симитли до Демиръ-Хисаръ (Валовища) — по тѣснолинейката. Слушамъ, че сѫ взети мѣрки да се улеснятъ пѫтницитѣ, като се пустне още единъ тренъ.

Минахме мелнишкото хълмодолие при подобро настроение — отървахме се най-после отъ тъмнотата. Хубави обработени ниви отъ двѣтѣ страни на желѣзницата пълнѣха очитѣ ни. Педя земя нѣма не обработена.

Къмъ 9½ ч. бѣхме на старата граница при Кулата — моста на р. Пиринска Бистрица. Разликата отъ по-напредъ бѣ тази, че нѣма вече тѣзи страшни митарства — свободно се минава — единъ народъ се радва на добитата свобода. Къмъ 10 ч. навлѣзохме въ Рупелския проломъ, дето живописно се промъква р. Струма между Бѣласица и Ингелова планина. Отъ двѣтѣ страни на рѣката редятъ се бункери, бункери по цѣлото протежение до Валовища. Гърцитѣ сѫ се старателно и здраво укрепили, на сила сѫ искали да владѣятъ въ робство българскитѣ земи.

Всичко е било нагласено срещу България, но правдата възтържествува — германската сила сломи гръцкия шовинизъмъ. Народътъ се радва, тържествува и обработва плодородната земя.

Къмъ 12 ч. бѣхме на гара Демиръ-Хисаръ. Градътъ се не вижда, но предъ насъ се издига дивно Бѣласица съ Маркова капия На изтокъ се разстила обширното *Сѣрско поле*.

Сѣрското поле е житницата на Македония. Дълго 85 клм. широко 20 клм. високо 47 м. надъ морското равиище, заградено отъ Бѣласица, Круша, Шарлия, Боздагъ и Куланица планина. Всичко заема 1258 кв. клм. По срѣдата се вие р. Струма (дълга 400 клм.) и напоява цѣлотополе.

Влива се въ Орфанския заливъ при Чайази. Езерото Тахиносъ вече не блѣсти отдалече — изсушено е.

На гара Демиръ-Хисаръ се прехвърлихме въ широката, нормална ю. Македон. линия и потеглихме за Сѣръ. Сѣрското поле е обработено, посѣто повече съ зърнени храни, а останалитѣ ниви изорани и подготвени за тютюнъ, сусамъ, памукъ, бостани и какво ли не още. Къмъ 1½ ч. пристигнахме на гара Сѣръ. Отъ 1913 г., Междусъюзническата война, за първи пѫть идвамъ въ Сѣръ, дето 3 години съмъ билъ учитель въ Сѣрското педагогическо училище. Посрещна ме г. Ив. Сматракалевъ, старъ приятель, бившъ секретарь на Сѣрската община въ турския режимъ. Незабелязано минахъ покрай градини и кѫщи по пѫтя отъ гарата до центъра на града.

Гр. Сѣръ (стария Сорисъ) има 35 хил. жители, разположенъ е въ политѣ на Шарлия планина и е центъръ на селищата въ Сѣрско.

Центърътъ на града е преобразенъ, нѣма джамията съ шадравана, нѣма малкитѣ дукянчета. Само правителствения домъ, турския хукюматъ си стои. Тамъ сѫ настанени нашитѣ държавни учреждения. На другия день ги посетихъ, видѣхъ стаята въ която ме изследваха турскитѣ полицаи. Кабинетътъ на Рашидъ паша е сега кабинетъ на околийския управитель.

Търсихъ книжарницата на голѣмия родолюбецъ А. Никовъ, първи български книжарь въ Сѣръ, убитъ отъ андартитѣ, но нищо не намѣрихъ. Кѫщата му разрушена, останали сѫ каменяци да стърчатъ.

Заслугитѣ на Никовъ сѫ голѣми, неоценими за българския народъ. Синъ му Николай нека да възобнови книжарницата и името на баща си. Да му се помогне отъ властьта.

Сѫщия день съ Ив. Сматракалевъ посетихме квартала Каменница, дето бѣ педагогич. училище съ пансиона. Промѣна голѣма нѣма. Параклисътъ при училището е разрушенъ, ни следа. Училището съ трапезарията си стои, сега е полицейско училище.

Да се запази като светиня. Въ това училище сѫ били учители Хр. Матовъ, Лука П. Теофиловъ, Дим. Гощановъ, Илия Ращановъ, Лазаръ Томовъ, Лазаръ Димитровъ, Д. Галевъ, Благой Калейчевъ. А. П. Стоиловъ. Г. Фотевъ. А. Разбойниковъ, Ив. Караджовъ Велчевъ, Ф. Маноловъ, Букурещлиевъ Ст. Константиновъ, Ив. Петровъ и др.

Последнитѣ двама убити отъ гърцитѣ въ 1913 год. Първитѣ просвѣтни дейци тукъ сѫ Салганджиевъ и Сарафовъ.

Презъ турския режимъ да бѫдешъ български учитель въ Сѣръ бѣ *цѣлъ подвигъ*. Преследвани отъ турската власть и гръцкитѣ андарти, които действуваха срещу българитѣ, учителитѣ бѣха изложени на нечути и невидими мѫчения и злочинства.

Посѣтихме и Негово Високопреосв. Неврокопски митрополитъ Борисъ, който бѣ по обиколка.

Въ Сѣръ Митрополитъ Борисъ посреща въ митрополията своитѣ почитатели и урежда свещеническа конференция—картина чудо надъ чудесата.

Презъ 1910 — 11 — 12 години българитѣ, гонени и преследвани отъ гърцитѣ, 1941 — 42 г. — свобода, — българската речь се слуша навсѣкѫде!

Не далечъ отъ града при с. Баница е лобното мѣсто на апостола Гоце Дѣлчевъ. Тамъ всичко родолюбиво ще отива на поклонение предъ гроба на македонския Василъ Левски.

Гр. Сѣръ е центъръ на голѣмо и богато поле. Както въ миналото, така и сега той е предимно земедѣлчески градъ, после занаятчийски търговски (голѣмъ панаиръ е ставалъ) и индустриаленъ центъръ Сѣръ е съ бѫдеще. Въ здравитѣ и корави български ржце ще цъвти и напредва.

Въ Сѣръ трѣбва да се открие пълна гимназия и земедѣлско училище. Трѣбва да се издигне паметникъ на Гоце Дѣлчевъ. Да се не забравятъ Ат. Никовъ, Д. Желевъ и Трендафиловъ, обесени отъ турцитѣ.

На 16 априлъ съ трена въ 3 ч. п. об. отпѫтувахъ за Драма. Хубавото и плодородно Сѣрско и Драмско полета увличаха пѫтницитѣ, които се трупаха по прозорцитѣ да се радватъ на китнитѣ селища и пищната природа.

Минахме и гара Анжиста, дето презъ 1903 г

20. III. Гоце Дѣлчевъ съ вѣрната си дружина хвърли моста на въздуха.

Къмъ 5½ ч. бѣхме на гарата въ *Драма*. Следъ малъкъ престой съ кола пристигнахме на площада въ центъра — хот. България.

Драма има 36 хил. жители съ хубави обществени заведения, особено гимназията съ игрището, казармитѣ, болницата и тютюневия институтъ. Разположенъ е въ политѣ на Боздагъ, има голѣми карстови извори въ градската градина и около нея, нѣщо по-голѣмо отъ Клептуза въ Чепино, Златна панега, Девненскитѣ извори и пр.

Голѣмо природно богатство, още малко използувано, но ще бжде, ще се изучи и целесъобразно ще се уреди напояването на полето и за индустриални цели. Драмското поле е 589 кв. клм. 72 м. високо. Напоява се отъ р. Драматица. Полето е по-малко отъ Сѣрското, но много е ценно, особено за тютюнъ и памукъ.

Голѣми български села сж: Плѣвна, Височенъ, Клепушна, Калапотъ и др. Въ сжщата околия сж още и Доксатъ, Чаталджа, Просѣченъ — тютюневи земледѣлчески центрове.

Въ Драма извърши атентатъ Пею Радевъ, съ двамата си другари. Пею бѣ отъ Чирпанъ, аптекарь, революционеръ и войвода.

На 20 априлъ отпжтувахме презъ Чаталжа и Доксатъ за Кавала. Минахме покрай стария градъ Филипи, столицата на Ф. Македонски, разположенъ при карстовитѣ извори — Бунаръ Баши.

Правишкото блато несжществува, пресушено е; сега е обработваема земя съ плодородна почва.

Къмъ 6 ч. бѣхме въ *Кавала*.

Кавала има 70 хиляди жители, търговски градъ, разположенъ амфитеатрално на хълма и кавалския заливъ. Чудно хубава гледка се открива, къмъ Атонъ, о-въ Тасосъ и Самотраки.

Старини въ града сж водопровода и крепостьта.

Интересно нѣщо е пеметника на Мехмедъ Али паша, основатель на египетската династия, роденъ въ Кавала.

Кавала е градъ съ голѣмо бждеще, като търговско пристанище, занаятчийски, индустриаленъ и курортенъ градъ.

Въ околностьта покрай брѣговетѣ на Бѣлото море става голѣмъ риболовъ. Има голѣми тютюневи фирми. Радва се на хубавъ климатъ и добива по-голѣмо значение съ близкостоящия о въ Тасосъ.

О-въ Тасосъ посетихме на 21 априлъ съ моторна лодка. Пжтуването е приятно и продължава 3 — 4 часа.

Пристигнахме вечерьта късно въ гр. Лимена, околийски центъръ и китно пристанище.

На 22 с. м. посѣтихме музея, добре уреденъ съ ценни находки отъ римско и византийско време и Акропола. Отъ крепостьта се открива хубава гледка къмъ всички страни.

Предъ насъ се открива обширенъ просторъ, разкошни борови и маслинови гори, най-ценното богатство на о-ва. Водата за пиене отлична, природата дивна и красива, климатъть мекъ, приятенъ и за лѣтно и за зимно време.

Островъ Тасосъ е голѣмъ 392 кв. клм. съ 90 клм. брѣгова линия. Отстои отъ брѣга 10 клм., отъ Кавала 30 клм. Покритъ е съ (90%) боръ, джбъ, елха, маслини, дафиново дърво и пр.

Има медни и цинкови руди. Богатъ е съ археологически находки. Главниятъ поминъкъ на населението сж маслинитѣ, по малко земледѣлие лозя и пр. Риболовътъ е отъ значение.

Главни селища сж: Лимена (ок. центъръ), Казавитъ, Каларахи, Лименария, Теологосъ (8 хил. жители, най-голѣмо селище) и Булгаросъ, населено съ българи погърчени.

Боръть на о въ Тасосъ е много смолестъ, затова добиватъ смола и др.

О-въ малъкъ Тасосъ е скалистъ и не заселенъ.

На 22 съ сжщата лодка късно вечерьта се завърнахме въ Кавала. Имахме луна и пжтуването бѣ приятно. Покрай брѣга имаше много рибари, които светѣха съ ламбитѣ и даваха фееричень изгледъ на брѣга.

Появи се и Кавала съ своето красиво мѣстоположение.

Пристигнахме къмъ 9½ ч. въ града.

Както въ Сѣръ, така въ Драма и Кавала се срещнахъ съ другари Илинденци.

Въ Сѣръ образувахме Илинденско д-во съ председатель Ив. Сматракалевъ, а въ Кавала — Паню Какачевъ.

Отъ Кавала за Драма заминахъ на 23 с. месецъ. Нощувахъ въ Драма и на 24 с. м. съ рейса презъ Гюреджикскисия проходъ, укрепенъ най-старателно съ много бункери, телени мрѣжи и пр. все срещу България. Линията Метаксасъ рухна, както рухна и Мажино, предъ несъкрушимата германска сила.

Минахме презъ Елеската котловина съ центъръ с. Зърнево. На около му сж Д. Броди, Старчища, Лисе и пр.— все хубави български села. Бѣжанцитѣ българи отъ тия села се завръщатъ. Радостно нѣщо—всички иматъ това желание.

Въ 6 ч. бѣхме въ Неврокопъ.

Гр. Неврокопъ има сега къмъ 10 хил. жители съ прави улици, напълно подновенъ, разположенъ въ политѣ на Пиринъ планина съ красива околность. Радва се на хубави обществени заведения, като гимназията, митрополията, общината, кооперацията и др. Скоро ще се строи читалище съ салонъ и пр.

Голѣмиятъ изворъ Тополницата при Мусолница е голѣмо природно богатство за града.

Неврокопското поле е 540 м. високо, добре се напоява отъ р. Места, отлично е обработено, отглеждатъ тютюнъ, овощия, зърнени храни, зеленчуци, особено кромидъ лукъ при с. Баничанъ и др.

Въ Неврокопъ се възобнови д-во Илиндень, Надѣваме се че то ще се прояви въ обществения и културенъ животъ на града и околията.

На 25. IV. съ рейса пжтувахъ отъ Неврокопъ за Разлогъ, по долината на Мѣста — Момина Клисура, между Пиринъ и Родопитѣ. Незабелязано се минаха 50 клм. по дефилето. — Шосето се поправя отъ Добринища на югъ. На бързо минахме Добринища и Банско и въ 9½ стигнахме гр. *Разлогъ* — китно планинско градче съ 6000 жители, съ приятенъ планински климатъ.

Отъ Разлогъ презъ Бѣлица — Аврамовитѣ колиби — Чепино — Сараньово — София се завърнахъ на 28 априлъ т. г.

По долината на Струма, минахъ за Кавала, а се върнахъ по Места.

Въ тѣзи благодатни земи трѣбва да се върнатъ всички прогонени наши братя поради тежкото гръцко иго. Тамъ наново трѣбва да почнатъ да се творятъ стопански блага и да се радватъ българитѣ на добитата свобода. *Л. Томовъ*